

Oslo, 28. oktober 2016

Arbeids- og sosialdepartementet

Vårt arkiv:
Saksbehandler: EEE

Autisme er en gjennomgripende utviklingsforstyrrelse som medfører omfattende funksjonsvansker. Vanskene griper inn i ulike livsområder og varer hele livet. Hovedvanskene er knyttet til omfattende forståelsesvansker knyttet til språk, kommunikasjon og sosiale relasjoner, uttalte begrensninger i aktiviteter og interesser, samt særegne reaksjoner på omgivelsene.

Autismeforeningen i Norge (AIN) ble stiftet i 1965 og har ca. 5000 medlemmer. Foreningen er en sammenslutning av personer med diagnoser innen autismspekteret (ASD), foreldre og andre pårørende, fagfolk og andre interesserte.

HØRINGSUTTALELSE – FORSLAG TIL ENDRINGER I FOLKETRYGDLOVEN

KAPITTEL 11 OM ARBEIDSAVKLARINGSPENGER

Konklusjon

- Oppfølgingen av brukere bør være langt tettere. Den enkelte saksbehandlers brukerportefølje bør reduseres til maksimalt 25 brukere for å sikre god oppfølging. Sanksjoner kan ikke erstatte oppfølging.
- Autismeforeningen i Norge (AIN) støtter ingen av de fire modellene om maksimal varighet, og mener maksimal varighet bør være 4 år uten tidsbegrensning på unntak, med konsekvent og tydelig behandling av unntak.
- Autismeforeningen stiller seg sterkt kritisk til innføring av mobilitetskrav
- AIN understreker nødvendigheten av at Nav samhandler med andre instanser når det skal utarbeides tiltak og planer for mennesker med autismspekterdiagnoser (ASD). Arbeids- og tiltaksplaner må forankres i individuell plan (IP)
- Ønsker og interesser bør fremdeles tillegges avgjørende vekt, særlig i forhold til mennesker med autismspekterdiagnoser
- Forslaget viser et ensidig fokus på rehabilitering og friskmelding, og viser ikke tilstrekkelig oppmerksomhet på brukere med livslange, medfødte tilstander, som har behov for støtte og bistand gjennom hele livet.
- Omsorgslønn nevnes ikke i forslaget. Autismeforeningen spør om en avklaring av forholdet mellom omsorgslønn og arbeidsavklaringspenger

TETT OPPFØLGING

Det foreslås at det ikke skal gå mer enn 12 måneder mellom hvert oppfølgingspunkt. AIN mener dette er altfor sjelden og at dette i virkeligheten vil skille seg lite fra gjeldende praksis. Selv om det åpnes for oftere møter, vil det være lite sannsynlig at dette kan gjennomføres med dagens ressurser, ettersom det allerede viser seg vanskelig å opprettholde oppfølgingsmøter en gang i året.

En reduksjon i stønadsperiode, strengere krav og sanksjoner vil, etter AINs syn, ha liten effekt dersom Navs saksbehandlere fortsatt har samme saksbyrde som i dag. AIN mener det er nødvendig å redusere saksbehandlerens brukerportefølje til maksimalt 25 brukere for å sikre den oppfølgingen som er nødvendig for å redusere stønadsperiodene.

Dette er særlig viktig for mennesker med ASD, som er avhengig av individuelt tilrettelagte, koordinerte, langsiktige og kontinuerlige tjenester. For mange mennesker med ASD er det en betydelig belastning å måtte vente på avklaring og endring av tiltak som ikke er passende over lengre tid. Manglende tilrettelegging og tilpasning av tiltak virker demotiverende, og kan, for mange mennesker med ASD, resultere i at det blir vanskelig å følge opp aktivitetsplaner. Tett oppfølging kan sikre bedre tilrettelegging, forebygging av psykiske vansker og stress, og potensielt en kortere stønadsperiode.

Det kan også synes naturlig at tettere oppfølging, med bedre tilrettelegging vil kunne forebygge bruk av sanksjoner og tilbakeholdelse av ytelser.

ARBEIDS- OG TILTAKSPLANER

Som nevnt er mennesker med ASD avhengig av at tjenestene de mottar er individuelt tilpassede, koordinerte, langsiktige og kontinuerlige. I lys av dette er det avgjørende at Nav samarbeider med andre involverte instanser når det utarbeides individuelle tiltaks-/arbeidsplaner.

Individuell plan (IP) er et sentralt verktøy for koordinering av tjenester, og skal også være en plan for den enkeltes utvikling. Det er derfor viktig at Navs tiltaks-/arbeidsplaner for den enkelte bruker forankres i IPen, slik at tjenestene som ytes er koordinerte og bidrar til den enkeltes utvikling og empowerment.

Mobilitetskravet

Autismeforeningen i Norge stiller seg svært kritisk til innføring av mobilitetskrav for mottakere av AAP. Mennesker med ASD mottar ofte sammensatte og koordinerte tjenester, forankret i kommunale vedtak. Å kreve flytting vil medføre store utfordringer i forhold til å opprettholde nødvendige tjenestetilbud. Dette vil virke direkte mot hensikten om å få den enkelte raskere ut i arbeid gjennom mobilitetskravet.

Samtidig er en slik omfattende flytteprosess stressfremkallende. Mennesker med ASD har i utgangspunktet et svært høyt stressnivå, som økes ved uforutsigbarhet og uro i omgivelsene. For å opprettholde psykisk helse og så godt funksjonsnivå som mulig er det et poeng å ikke påføre mer stress enn nødvendig i hverdagen. Også risikoen som ligger i et overhengende krav om flytting vil medføre betydelig stress for mange.

Ønsker og interesser

Det foreslås i høringsnotatet at ønsker og interesser ikke lenger skal tillegges avgjørende vekt. Autismeforeningen er kritisk til en slik innstramming. Motivasjon henger nært sammen med interesse og ønsker. Denne sammenhengen er viktig for oss alle når vi skal ut i arbeid, og er for mange med ASD enda viktigere for gjennomføring av tiltak og arbeid. Å ikke tillegge ønsker å interesser noen avgjørende vekt kan gå mot individuell tilrettelegging i tiltaks- og arbeidsplaner.

Omsorgslønn og AAP

Omsorgslønn nevnes ikke i høringsnotatet, men Autismeforeningen ønsker å sette fokus på denne ordningen og de utfordringene som oppstår når foreldre til barn/unge med ASD går fra sykepengen til AAP mens de mottar omsorgslønn.

Forholdet mellom AAP og omsorgslønn er uklart. Er omsorgslønn pensjonsgivende inntekt eller ikke? Kommunene og Nav er ikke samstemte i sine svar når det gjelder dette spørsmålet. Det er ikke tilgjengelig informasjon om hva som skal opplyses om på meldekortet. Omsorgslønn oppgis ikke som inntekt ved sykepenge, det er derfor ikke selvsagt at nye regler eventuelt skal gjelde ved overgang til AAP, særlig når det ikke gis informasjon om dette. Flere foreldre til barn med ASD opplever å få tilbakebetalingskrav på bakgrunn av denne problemstillingen.

Videre er ikke utregning av timeantall ved vedtak omsorgslønn lik fra kommune til kommune. Det samme gjelder lønnsnivået. Det kan også synes som om det heller ikke er lik praksis på de ulike Navkontorene. Uklarhetene må i de aller fleste tilfellene oppklares av den enkelte bruker. Her går mye tid og krefter unødig til spille.

Autismeforeningen mener denne situasjonen bør klargjøres snarlig. Det er uholdbart at det ikke gis klar og lett tilgjengelig informasjon om forholdet mellom omsorgslønn og AAP, uavhengig av hvilke instanser som har ansvar for de ulike ytelsene. Uklarheten i dagens situasjon bidrar til unødig stress og belastning for familier som allerede er i en sårbar situasjon.

Hva med brukere med medfødte og livslange tilstander?

Det kan synes som om departementet i sin utredning av endringsforslaget kun har sett på mottakere med somatiske sykdomsforløp. Det vises et ensidig fokus på rehabilitering og friskmelding, men hva med brukere som har kroniske eller medfødte livsvarige tilstander, som ikke medfører reduksjon hjelpe-/bistandsbehov over tid?

Mennesker med ASD har et livslangt behov for oppfølging, også i forhold til tilrettelegging av arbeid. Mange av disse fungerer for godt til å kvalifisere til VTA-plasser, men trenger likevel langsiktig oppfølging. Mange mennesker med ASD mottar AAP, og altfor mange styres inn i uføretrygd. Mange kan og ønsker å ha en jobb å gå til, men får ikke den oppfølgingen de har behov for. Individuell tilrettelegging kan forebygge mange utfordringer og lange stønadsperioder, men individuell tilrettelegging fordrer tett oppfølging over tid.

Annette Drangsholt (s.)

Leder, Autismeforeningen i Norge

Tove Olsen

Daglig leder, Autismeforeningen i Norge